

Asia: VN/13714/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Ehdotettu hyvinvointialuejakolaki (1 lakiehdotus)

- ei lausuttavaa

Ehdotettu maakuntajakolaki (2 lakiehdotus)

- ei lausuttavaa

Ehdotetut muutokset hyvinvointialuelain 27 §:ään ja 87 §:ään

Valtuustoryhmien tukemista koskevaa 27 §:än on esitetty muutoksia, joilla on vaikutuksia valtuustoryhmien toiminnan tukemiseen. Ehdotuksen mukaan lakitekstistä poistetaan kohta ”hyvinvointialue voi taloudellisesti tukea toimenpiteitä, joilla valtuustoryhmät edistävät hyvinvointialueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia” ja lisätään ”hyvinvointialue voi taloudellisesti tukea valtuustoryhmän päätöksentekoon liittyvää muuta toimintaa”. Jatkossa lain sanamuodon mukaisesti hyvinvointialue voisi siten taloudellisesti tukea vain valtuustoryhmien sisäistä toimintaa sekä valtuustoryhmän päätöksentekoon liittyvää muuta toimintaa. Tekstiin esitetään edelleen lisättäväksi, että tuen määrän lisäksi myös käyttökohteista on ilmoitettava valtuustoryhmittäin hyvinvointialueen tilinpäätöksessä.

Varha pitää lain 27 §:än esitettyjä muutoksia maltillisina, mutta jossain määrin epäselvinä ja epätarkoituksenmukaisina.

Pykälätekstistä esitetään poistettavaksi kohta asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista, mutta toisaalta perusteluissa kuitenkin todetaan, että ”asukkaiden kuuleminen ja keskustelutilaisuudet hyvinvointialueen päätöksentekoon liittyvistä asioista olisivat jatkossakin mahdollisia”. Varhan näkemyksen mukaan kohta vaatii tarkennusta, koska lakiteksti ja perustelut vaikuttavat olevan ristiriidassa keskenään tai ainakin monitulkintaisia. Varhan käsityksen mukaan keskustelutilaisuudet ovat nimenomaan asukkaiden osallistumista ja vaikuttamista ja

tällaiselle toiminnalle on edelleen erittäin suuri tarve. Monet kansalaiset eivät muun muassa hahmota, mitkä tehtävät kuuluvat hyvinvointialueille ja mitkä kunnille ja mitkä asiat ovat hyvinvointialueen päätettävissä ja mitkä tulevat suoraan sitovista säädöksistä tai muista viranomais määräyksistä. Hyvinvointialueiden rakentaminen on edelleen kesken ja valtuustoryhmien toiminta on tärkeää hyvinvointialueen päätöksenteossa, kuten esityksessä todetaan. Tarve valtuustoryhmien toiminnan tukemiselle on siten edelleen suuri. Alhainen äänestysprosentti aluevaaleissa kertoo myös siitä, että äänestäjät eivät koe hyvinvointialueen asioita omakseen, joten Varhan näkemyksen mukaan keinoja asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin ei tulisi vähentää, eikä vastaavien kustannusten kanavoituminen esimerkiksi pelkästään hyvinvointialueen hyte-toiminnan kautta muuta kustannusten näkökulmasta käytännössä mitään.

Lain 27 § 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että tuen määrän lisäksi myös käyttökohteet tulee raportoida valtuustoryhmittäin hyvinvointialueen tilinpäätöksessä. Varha katsoo, että tällainen lisäys lisäisi hallinnollisen työn määrää hyvinvointialueella tuomatta kuitenkaan lisäarvoa, koska poliittisten piirijärjestöjen tilinpäätökset ovat julkista tietoa ja kyseinen informaatio on näin ollen jo nykyisellään kenen tahansa saatavilla.

Varha ei näe edellä mainitun perustein esitettyjen muutosten tuovan juurikaan lisäarvoa. Nykyisessä muodossaan lain 27 § on linjassa kuntalain vastaavan pykälän kanssa. Esitettyjen muutosten jälkeen pykälien sanamuodot eroavat toisistaan, mutta vaikutukset käytännön toimintaan tai avoimuuteen jäävät pieneksi.

Luottamushenkilöiden palkkioita ja korvauksia koskevaa 87 §:ä esitetään täsmennettäväksi siten, että kokouspalkkioita voidaan maksaa ainoastaan toimielimen ja vaikuttamistoimielimen kokouksista. Toimielinten kokousten ulkopuolisista hyvinvointialueen järjestämisestä tilaisuuksista voitaisiin kuitenkin maksaa 2 momentissa tarkoitettuja erillispalkkioita hyvinvointialueen harkinnan mukaan. Varhan näkemyksen mukaan muutoksella ei olisi käytännössä vaikutuksia maksettavien palkkioiden määrään, koska moderni päätöksenteko edellyttää myös poliittisen johdon ja virkamiesjohdon yhteistä valmistelua, jota ei voida suorittaa pelkästään toimielimien virallisissa kokouksissa. Edellä mainitun seurauksena on edelleen tarpeen järjestää virallisten kokousten lisäksi myös valmistelutilaisuuksia, jotka ovat selkeästi luottamustoimen hoitamista, ja joista on siten perustelua maksaa erillispalkkio.

Yhteenvedona voidaan todeta, että Varha ei tunnista esitettyjen, lähinnä teknisten ja raportointia lisäävien hyvinvointialuelain 27 §:n ja 87 §:n muutoksien tuottavan merkittäviä taloudellisia säästövaikutuksia. Voimassa olevan rahoituslain mukaan valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä otetaan lain 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla täysimääräisesti huomioon hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien laajuuden tai laadun muutos. Edellä mainitun seurauksena esitetty 5 miljoonan euron leikkaus hyvinvointialueiden rahoitukseen ei perustu rahoituslain mukaisiin tehtävien muutoksista aiheutuviin todellisiin osoitettuihin säästöihin. Koska esitetty muutos ei käytännössä muuta hyvinvointialueiden tehtävien laajuutta tai laatua, ei myöskään rahoitusta tulisi leikata epävarmojen ja todennäköisesti toteutumatta jäävien säästöarvioiden perusteella.

Muut huomiot esityksestä

-

Tuominen Jari
Varsinais-Suomen hyvinvointialue